

Thomas Cammaert (links) en Chris Nietvelt in *De meiden* van Jean Genet.

Foto Jan Versweyvel

Ouderwets vormingstheater in schitterende verpakking

Marieke Heebink en Chris Nietvelt acteren op de toppen van hun kunnen, maar de harde toon van Thomas Cammaert haalt de angel uit het stuk.

De meiden
Theater
★★★★

Van Jean Genet door Toneelgroep Amsterdam. Regie Katie Mitchell. 11/12, Stadsschouwburg Amsterdam; daar t/m 23/12.

Het einde van de voorstelling *De meiden* is zonder meer aangrijpend. In de sterfscène van de Poolse dienstmeid Claire wordt een monument opgericht voor alle bedienden, aspergestekers, bollenpellers, stukadoors, poortwachters, loopjongens, toiletjuffrouwen en drenkelingen van onze wereld. Niet alleen die uit Polen, maar voor heel de bezitloze klasse die van overal en nergens komt. In de prachtige dodendans van Claire en haar zus en collega Solange trekt in hun fantasie een stoet van horigen voorbij – niet verslagen of gedienstig, maar 'wild, vrij, en vol van geluk'.

Op en rond het enorme bed van hun Mevrouw bereiken Marieke Heebink (Claire) en Chris Nietvelt (Solange) dan de apotheose van bijna twee uur lang acteren op de toppen van hun kunnen. Zij zijn de hoofdpersonages in *De meiden* (*Les bonnes*) van Jean Genet uit 1947, waarin een magnifiek spel van verbeelding, verkleeding en vernedering wordt opgevoerd. Het is een sterk geëngageerd toneelstuk over onderdrukking, machtswellust, en in het verlengde daarvan, seksuele intimidatie.

Solange en Claire zijn in deze geactualiseerde versie twee Poolse dienstmeiden die zich de grillen van Mevrouw tot in het absurde moeten laten welgevallen. Om uit hun nederige bestaan te ontsnappen, voeren ze continu een rollenspel op. Zodra Mevrouw van huis is, trekken ze haar jurken aan en spelen het spel van vernedering gewoon door. Intussen smeden ze een plan om voor eeuwig

van de heks verlost te zijn. De afloop is voor hen beiden fataal. En toch zijn zij de ware helden, omdat ze hun lot hebben getart door de verbeelding tot in het extreme toe te laten.

In de gastregie van de Britse Katie Mitchell bij Toneelgroep Amsterdam gaat *De meiden* over meer dan het verschil tussen *upstairs* en *downstairs*. Met haar oprechte betrokkenheid wil Mitchell overduidelijk bereiken dat we anders gaan kijken naar die busjes met Poolse arbeiders die tegenwoordig onze huizen verbouwen, naar de nieuwe gastarbeiders en vreemdelingen. Sommige dialogen worden in het Pools gesproken, de hele voorstelling door wordt alles boventiteld – in het Pools en soms in het Nederlands.

Het is een nogal gekunstelde manier om *De meiden* te actualiseren. Tegelijk heeft Mitchells opvatting ook iets ouderwets, verpakt in een vorm van geëngageerd vormingstheater. Maar dan wel in een schitterende vormgeving. Het stuk speelt zich af in een realistische weergave van een nouveau-

richevilla, met protserige bloemstukken, een walk-in-closet vol glitterjurken en opzichtige pruiken. Er is een voortdurende soundscape: van onheilspellende geluiden tot mooie pianomuziek van Chopin.

De rol van Mevrouw wordt gespeeld door Thomas Cammaert en hij doet dat opzettelijk als een onvervalste travestiet. Hij komt op als Donatella Versace en gaat af als Joan Collins. Tussendoor acteert hij voortdurend op snauwerige, harde toon, waarmee hij de angel uit dit gruwelijke samenzijn haalt. Dat Mevrouw door een man wordt gespeeld, is waarschijnlijk bedoeld om het genderneutrale van de personages te onderstrepen. Maar het werkt niet: waar Mevrouw's entree tot hoogspanning zou moeten leiden, kijken we nu naar een opzichtige verkleedpartij. Tegenover die onmacht staat het uitzonderlijk goede spel van de meiden: Heebink volop dramatisch uithalend, Nietvelt timide redderend in schort en legging.

De eindeloze regelmaat van verkleeden, uitkleeden en aankleden wordt in Mitchells regie behoorlijk uitgebuit. Voortdurend worden beha's, korsetten, sliepjes en nepborsten in allerlei varianten uit de kast getrokken. Het illustreert de uitzichtloosheid van het bestaan in de marge van de rijkdom.

Terwijl buiten het leven voortraast, proberen de twee Poolse zusjes in dit fort van onderdrukking overeind te blijven. Dat lukt niet, maar met hun onherroepelijke daadkracht zijn zij naast slachtoffer ook overwinnaar.

Hein Janssen

Met haar oprechte betrokkenheid wil Mitchell bereiken dat we anders gaan kijken naar die busjes met Poolse arbeiders